

ইঁহি-শেমাଳি :

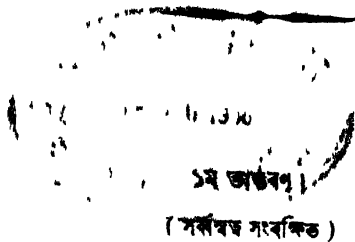

(৩১ পৃষ্ঠা)

ঐক্যবিত্তর তত্ত্বাত্মক বি-এ ।

হাঁহি-ধেমালি ।

লিখক আক প্রকাশক—
শ্রীচবিচন্দ্র ভট্টাচার্য্য বি-এ

ঠিকানা— মহঃ শিক্ক হাইস্কুল,
পোঃ নার্সিংবা (অসম) ।

১২*৬ চন (আহুয়াৰী) ।

বেচ খনে স্নাঁক অনাহে ।

গ্ৰন্থকাৰৰ নিবেদন

'স্মৃতি খেমাণি' পুথিখনি সকলো সলীয়া ল'ৰা ছোৱালীৰ উপযোগী
 হবলৈ বুলি সৰ্বতৰে সন্মত কৰি হুপাই উলিয়াই।

ইয়াৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হৈছে স্মৃতি খেমাণিৰ মাৰ্গেৰি কোমল
 বয়সীয়া পাঠক-পাঠিকা সকল সাহিত্যৰ সোৱাদ উপভোগ কৰোৱা।
 ইয়াত লিখক কিসানদেৱ কৃতকাৰ্য্য হৈছে সৰুসৰু পাঠক পাঠিকা
 সৰেহে জানে। সৰ্ব্বোৰে উৎসাহ আৰু সহায়তাতলৈ আশা কৰি
 'স্মৃতি-খেমাণি' হাবিলাতীৰ প্ৰকাশ কৰি উলিয়াই। যেনে অগ্ৰজগুণা
 শ্ৰুত দেৱদত্ত গোহাৰা বি.এ. দেৱাকৃতাপখনি হাতে লিখা অৱশ্যে
 পঢ়ি চাই এটি প্ৰশংস বাক্য দিয়া বাবে লিখক ভোম্বেওৰ ৬৮৪৩
 আৰু আৰু চিৰ কৃতজ্ঞ ঐ স্মৃতি

নাৰায়ণ)
 ৩০ ১০/১০/৩৬)

দিনীত
 ইয়াৰচল ভট্টাচাৰ্য

শ্ৰীমত দেৱদত্ত গোহাৰা অধিকাৰী দেৱ

প্ৰশংসা বাণী

শ্ৰীমত হৰিচন্দ ভট্টাচাৰ্য্য বি.এ ডাঙৰায়াই বচনা কৰি 'স্মৃতি-খেমাণি'
 কিতাপখনি হাতে লিখা অৱশ্যে পঢ়িলো হুপাই হৈ ওলাপে
 বিশেষকৈ প্ৰাৰ্থনাৰ আৰু মজলীয়া খাপৰ ল'ৰা ছোৱালীৰে পঢ়ি ব' পাব।

অন্যান্য সাহিত্যত এনে বিধৰ কিতাপ নি.চহে সৰ। বাহুসৰ
 মৰৰ আৰু সহায়কৃত পালে ভট্টাচাৰ্য্য ডাঙৰীয়াৰপৰা আশি বৃত্তে
 আশা কৰিব পাৰে।

আমাৰ বিবেচনাত কিতাপখনি "প্ৰ'ট'ক" আৰু "গাৰ্ভাৰা বুক্"
 হোৱা উচিত হব।

শিবসাগৰ)
 ইং ১৪ অক্টোবৰ)
 ১৯১৫ চন)

(স্বাক্ষৰ) শ্ৰীমন্তদেৱ গোহাৰা অধিকাৰী
 শিবসাগৰ মহকুমাৰ বুল সন্মত
 ১কৃষ্ণ ডেপুটী ইন্সপেক্টৰ

সূচী

বিবরণ	পৃঃ
১। কলেজীয়া লব' (ধেমেলীয়া পত্ৰ)	... ১
২। বৰভেঙা (ধেমেল'য়া নাটক)	... ৭
৩। অথবোতাৰ বিটল (ধেমেলীয়া পত্ৰ)	... ১৮
৪। ঢোলপেটা বাবুৰ দশা (, ,,)	... ৩৫
৫। বন্ধাৰ লবা আৰু বান্ধৰ	... ৩৯
৬। মোৰিন অক্ষ'ৰ কাহিনী (,, ,,)	... ৫৫

PLEASE DON'T

হাহি-শেনালি

কলেজীয়া লৰা

নন্দৰ পুত্ৰক চন্দ্ৰ আমাৰ

চক্ৰত ল'লি লৰা

ভবিষ্যৎ এৰুে নাভাবি নিচিন্তি

হল কলেজীয়া লৰা ।

ভাবিলে পিতাকে— বোপা মোৰ

বাস্তৱ আশাৰ পল

'মোটিক' পাঠ কৰিলে যেতিয়া

কলেজটলৈ পঠাবৰ হল ।

কলেজে কলেজ কলিকতীয়া কলেজে

পঢ়িব লগীয়া ঠাই

ইদৰে ভাবি পিতাকে চন্দ্ৰক

দিলে কলেজটলৈ পঠিয়াই ।

কলেজত নাম লগোৱা হল

দৈনিক' পাঠ আৰম্ভ হল,

বহি কিতাপ সংগ্ৰহ কৰি

বোপায়ে পঢ়াত লাগি গল ।

কলেজৰ লবাই কলেজীয়া ধৰণ
 নিশ্চয় ধৰিব লাগিব এদিন
 চাওঁতে চাওঁতে মতি গতি চন্দৰ
 ধৰিলে বদলিব প্ৰতিদিন ।
 বাইতলৰ লবা কলিকতালৈ গৈ
 আছেগৈ দালান্ ভাবা কবি
 টকাৰ কিঞ্চিৎ অভাব হলেই
 দয়ে বাপেকলৈ টেলিগ্রাম কৰি ।
 দুবাৰ তিনিবাৰ প্ৰতিমাহে তেওঁ
 টেলিগ্রামৰ ওপৰি টেলিগ্রাম পাই
 ধাব ঋণ কৰিও মৰমৰ পিতাকে
 টকা পঠাব ধৰিলে ঘনাই ।
 টকা নাপালে সঘনে চন্দৰ
 কলেজত ছেনো নাম কটা যায়,
 মাটি বাৰী ইদবে নন্দৰ
 সোপাই বেচা গল যে হায় !
 কাঁহীবাটি ঘটাকে আদি কৰি
 শৈশৱিকৰ কাণৰ কেঁক
 সৰ্বস্ব নন্দৰ বেচা গল
 স্বাক্ষৰ অক্ষয়ৰ সম্পত্তি আক ।

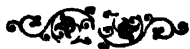

সম্পত্তিশালী গাৰ্ব্ব মুখীয়াল
 নন্দ আমাৰ দৰিদ্ৰ হল,
 ছুচবি বাগবি সাত বছৰ মূৰত
 বি-এ পৰীক্ষাত চন্দ্র উত্তীৰ্ণ হল ।
 বি-এ টো পাছ কবিলেই জানো
 চাকৰি কোনোবাই খপবাই পাই !
 টকা টকা কৰি টকা বিচাৰোতেই
 উপাধিধাৰীৰ জীৱন যায় ।
 কলেজীয়া সাৰ্হুত গঢ় লাগি
 দেহৰ অঙ্গও হল অকামিলা,
 নাভাবি নিচিন্তি চন্দ্র তুমি
 ভাল বোজাটো চপাই ললা !
 চাকৰিও নাই কি হব !
 যকরা কামো নোবাবে সাধিব,
 চাকৰ লগাবলৈও পইচা নাই
 উপায় এতিয়া কোনে দিব !
 দীৰ্ঘল ডাঙৰ চুবিল্ল এখনিও
 নলগে উপাধিৰ মান যে যায়,
 লগতে লগে জোতা এখনিও
 ভদ্ৰলোকৰ শাবী নহলে নাশায়

চন্দ্রই এতিয়া যাকে লগ পায়
 ভবন পোষণৰ স্মৃতিছে উপায়
 তেওঁক লাগে কৰ্তব্য সমিধান
 উপায় কিন্তু কেৰে দিয়া নাই ।
 ভাবি চিন্তি গুণি-গাথি
 সমিধান শেহত একোকে নাপাই
 বাপেকে পুত্ৰকে দুয়ো গিনি
 ভাগ্য দেৱাক থাকিল দিয়াই ।

বৰডেকা (ধেমেলয়া নাটক) ।

ভাৱবীয়াসকল ।

বৰডেকা—এজন গাঁৱলীয়া অহঙ্কাৰী অথচ ভোদা মানুহ ।

মকৰা—বৰডেকাৰ বিশ্বাসঘাতক বন্ধু ।

ভোলাবাম, পুৰোহিত, বৰঘাত্ৰী, কন্যাযাত্ৰী আদি ।

প্ৰথম 'অঙ্ক' ।

প্ৰথম দৃশ্য—এদৰ গাঁৱলীয়া মানুহ ।

পুৰোহিত—মই, তুমি আৰু তেওঁ—মুখেই তিনি সিদ্ধ :
এয়ে হ'লোঁক বিয়াৰ সৰ্বসনষ্টি যাত্ৰী । মানুহে জানোণ
নিচেই উপলুঙা কৰে ?

মকৰা—উ আই ! কি নো কি ! বৰঘাত্ৰী চোন
আজান আছে কেবা গৰাকীও । চাৰিকুৰি কম এশ জনৰ
কম্বু নহৰ । গৃহস্থৰ এই ফেৰা কথাও যদি আপোনাক
স্মৃত্ত্ব নাই আপুনি পুৰোহিতজন হৈছে কিহৰ হেঁ ?
এনেকুৱা পুৰোহিতক বৰখাস্ত কবিলে একা ?

পুৰোহিত—এঃ, নহয় মকৰা । মানুহ আহিব বুলিতো
সুয়ো জানো । পাছে এতিয়া আহেবা কেতিয়া সন্মান কৰক

ছোৱালী ঘৰ পায়গৈ নে নাপায়েই তাকেহে কব পৰা নাই ।
ভইচোন কৰবাৰ কথাটো নি কৰবাত লগালি গৈ ।

মকৰা—তেওঁলোকে পুৱতী নিশাতে ইয়াৰ পৰা খোজ
লব আৰু যোবহাট ষ্টেশ্বনত গৈ বৈ থাকিবগৈ । এয়ে
বন্দবস্ত । সকলোৱে জানে । সম্বল হলে ইয়াতোকৈ অধিক
বন্ধুৰাঙ্কৰবোৰে তাত অভাৱ নহব । সম্পদত বন্ধুৰাঙ্কৰ কি
অভাৱ । বিপদত হে পাবলৈ টান ।

বৰডেকা—এম্বা, কথাতো কয় নহয় বোলে—“দেশে
দেশে কলত্ৰাণি দেশে দেশে চ খাঁজবাঃ ।” অৰাবতে বেল
কোম্পানিক পইচা কেইটা খুৱাওঁ কৈলৈ ! ইয়াৰ পৰা
আমাৰ যি তাকৰীয়া যাত্ৰী ওলাইহে সেয়ে পাবগৈ আৰু
সবহকৈ কি দৰ্কাৰ ! (মকৰাৰ প্ৰতি) পাচে বান্ধ, এতিয়া
নিশাও হলহি ভালেশ্বিনি, ভাগবো লাগিছে বৰ, কোমৰ
ষ্টেশ্বন সোঁৱাছে; ইয়াৰ পৰা আধা-মাইলমান নহকই হবলা ।
আৰু চোৱাগোন গোটেইখন সোৱা হাৰিব মাজ । ভালৈ
সৈ ভয় ভয় ক'ৰি গোটেই নিশা টোপনি বৰ্ত্ত কৰি মকৰা
ভকৈ এই মানুহ থকৰ বাটৰ বাটোতেই তোম 'মকৰা' ভই
বাকোইক' । বেল আহিব বাতিপুৱাহে । আনিও মোক
মোকালিতে উঠি লব খবিম । কেনে বোলে পুৰোহিত নেউ ?

পুৰোহিত—বেয়া বোলে । তোমাৰ কথাত মোৰ হলে

ইছাইখোমালি আমি । অত দিনব দুবত, অত কল্পনা জল্পনা
দুবত । ইতো লৰা খোমালি নহয় ।

মকৰা—বিয়া কাইলৈ যে মনত আছেতো বাক ?
চাবা কিন্তু, ভাবি চোৱা, কেনেকৈ বেল 'ফেইল' মাৰিব
লাগিলে একেবাৰে আধ্য । এই বোল মাইলকৈ বাট
কাইলৈ পুৱাতে যোৱাটো তামাহাৰ কথা নহয় একা ।
বিয়াৰ শৰাধত অস্ততঃ আগবেলা দহ বজাৰ ভিতৰত বহিব
লাগিব । কথাটো গমি চাবা ।

বৰডেকা—মই থাকোঁতে তোমালোকৰ ইমান জয়
কিহব হেঁ ? এতিয়া শোৱাচোন বাট শুই থাক । বাতি-
পুৱা কাউৰীয়ে 'কা' নো কবোতেই মই চৌপনিৰ পৰা
সাব পাওঁ । শুই উঠ বেলি ওলোৱাৰ আগতে প্ৰাতঃ
স্নান কৰো । ঈশ্বৰ নাম-৩৭ লৈ ব'ত বেনেকৈ বি কৰিব
লাগে পাঁচ বজাৰ আগতে মোৰ সকলো প্ৰাতঃকৃত্য সমাধ
কৰো । ই মোৰ এদিন দুদিনৰ অভ্যাস নহয় । পুৰোহিত
দেউ, ই আজি মোৰ বহুদিনীয়া অভ্যাস ।

পুৰোহিত—বেহ, বেহ, বেহ কবিহা বোপা । বড়িমা,
অভ্যাস ।

বৰডেকা—বেল বাতিপুৱা হয় বজাতহে আহে ডেও ।
এতেকে নিঃসন্দেহে শুই থাকক পুৰোহিত দেউ, শুই থাক
বাক । ময়ো অকণ কাণ্ডি হওঁ । (বৰডেকা পোৱে)

• পুবোহিত—মকৰা, আচল দবাই যদি ইমান নিশ্চিন্ত হৈ নিঃসন্দেহে শুব পাৰিছে আমাৰনো এই জাৰত নিশা টোপনি ষ্টি কৰি মৰিবলৈ কি গৰজটো পৰিছে হেঁ ? শুই থাকো ।

মকৰা—এব, আমাক নো কি বাঘতেলে ধৰিছে । শোরক পুবোহিত দেউ । ময়ো শোওঁ । (পুবোহিত আৰু মকৰা ছয়ো দুঠাইত শুলে) ।

(কিংপৰব পা.ত বেনব যাত্ৰা কিঃমান কাঙ্কত মালব বোজা লৈ লৈ অহা যোৱা কৰে) ।

এজন লবা যাএা—(পা.১ শৰ্ণাললৈ চাই হাত বাউল দি) হেব' কাইটী, হেব' লবি আহ ও, লবি আহ ; এ পালেহিয়েই লবি আহ (মকৰাই সাব পাই চবমক খাই উঠে) ।

মকৰা—কব ততশ্ৰী যোৱা অ' এইটো, এই মহানিশা খন ইয়াত বাও পাৰি মৰিছেহি । ঐ লবা, তোক পাইছে কিছে হয় ?

লবা নানী—আমি বেল পৰিবলৈ বুলি আহিছে, শুনিছে ? বেল সোৱা পাগেহিয়েই ককাইটি থাকিল বহুত পাছতে । সেয়েহে চিঞৰিছো, খং নকৰিব ডাঙৰীয়া ।

(ককায়েকৰ প্ৰবেশ । ছয়ো বাতীৰ প্ৰস্থান)

মকৰা—হঁ, কি ! বেল আহিল ! কেঁতন পাগে-

দেউ 'পুবোহিত দেউ' বুলি আক ববডেকাক 'বাঙ' 'বাঙ' বুলি কেবাবাবো মাতে পুবোহিত উঠি বহে। ছয়ো ববডেকাক হাতেবে ঠেলিয়াই ঠেলিয়াই মাতে। ববডেকাক সাব নাই)।

মকৰা—(ববডেকাক প্ৰতি) হেবা ভকত, কাউবীয়ে 'কা' নো কবোতেই সাব পোৱা জনমেঃঃয়। কটা কুস্তকৰ্ণ। মুখেন মাৰিতং, ওমাইডাং মাৰি যিঃ কৈছিল কালি নিশা! আই আও! হেলি ববডেকা! প্ৰাঃঃপ্লান কৰিবলৈ বাতি পুউৱা নাই হবলা আঃঃপ্লান ন যনে? ব, বাপেকে (হাঁহি-ধেমাজিৰ পৰা চাঃ উলিয়াই ছয়ো ববডেকাক গালে মুখে চৰণ ফোট দিয়ে। কিছু সময়ৰ পাচত পাই উঠি টোপনিয়াই বহি থাকে)।

মকৰা—এবা, এতিয়াঃঃ দৰাব আচল চেহেবা ফুটি উঠিছে। এতিয়া হবোৰ মিহোৰ নাই। বেল গৈ কোনোবা ধুকুৰা পানৈগৈ। ছোৱালী বিয়া কৰালব মন যদিহে আছে একালত টঙালি মাৰি ওলোৱা এতিয়া। এমাইল দমাইল নহক বোল মাইলকৈ বাট। (চকু জুব মোহাৰি হামিয়াই ববডেকা হিয় হয়। তিনিওৰে প্ৰস্থান)।

২য় দৃশ্য—যোৰহাট নগৰ ।

(দৰাবেশে বৰডেকা, বৰৰাত্ৰীসকল, ঢুলীয়া, খুলীয়া,
ভালী, ভাবী ইত্যাদিব প্ৰৱেশ) ।

মকৰা—(বৰডেকাৰ কাঙ্কত চপৰিয়াই আনন্দত হাঁহি
হাঁহি) পাচে বান্ধ, তুমি হলো দৰা আৰু মই দৰাধৰা মানুহ,
অৰ্থাৎ দৰাৰ সহচৰ বা সাৰথি বাঃ বাঃ বাঃ ! তুমি জানিবা
অৰ্জুন আৰু মই শ্ৰীকৃষ্ণ, অৰ্থাৎ মই জানিবা গোপিকাৰম্ভ
বা গোপীমোহন বাঃ বাঃ বাঃ । যোৰহাট চহৰৰ শ্ৰৌপদী
কুৰ্বীয়ে আজি আমাৰ অৰ্জুনৰ গলত মালা পিন্ধাই স্বামী
বৰণ কৰিব বাঃ বাঃ । আৰু ভেঙেবেই মই সহচৰ বাঃ ।
আজি কি সৌভাগ্য মোৰ !

বৰডেকা—বান্ধ, এটা কথা (মকৰাৰ কাণে কাণে
কিবা কয়) ।

মকৰা—অ ! কি হব এতিয়া ! সময়টো বৰ বেয়া
হলো। ওচৰত পাইখানা ভাইখানা এটাও নাই । (অলপ
পৰ ভাবি ইফালে সিকালে চায়)—সোঁ-অলপ দূৰতে পুখুৰী
এটা দেখিছা যে তালৈকে যোৱা । কিন্তু ভত্ৰাতৈয়া কৰিবা
দেই যাতে পুলিচৰ চকু নপৰে । (দৰা সাজ সোলোকাই
খে মূৰত গামোছা মাৰি সৰু চুৰিয়া সলাই বৰডেকাৰ প্ৰস্থান ;
ভালেখিনি পৰ ঘূৰি অহা নাই । ঢোল খোল পেঁপা আদিৰ

একজন বববাত্রী (ক)—ইমান পব ঘূবি নাহিক কিয় !
কোন হলে সন্দেহ হৈছে । চাই আহোঁগৈ বাক (নেপথ্যলৈ
সোমাই গৈ ঘূবি আছে) ।

বববাত্রী (খ)—দূবত সোঁজন বিণিকি বিণিকি বঙা
পাণ্ডবিৰাণ পুৰিছ বেন কোনোবা এটা দেখা পাও বেন
লাগিছে । চাওঁচোন । (নেপথ্যলৈ সোমাই গৈ ঘূবি আছিল) ।
গলো হয় , কিন্তু নিষ্ঠুৰকৈ একো জানিব নোহাবিলো ।
পুৰিছেই হয় । ওচৰ পান্দু গৈ মানে কোনোবা বাটেদি পট্ট ।
পুৰিছো নাই, দবাও নাই ।

যাত্রী (ক)—বচ্ । এতিয়া কৰ্ত্তা অধিহনে ক্ৰিয়া
সম্পাদন কৰাহে কৰা । কাব কি বুধি খেলাইচে বেকত
কবকচোন বাইজসকল ।

বববাত্রীৰ ইজনে সিজন—সৰ্বনাশ !!! কি কৰা
বায় । বাটতে ভাল কেবোণটো লাগি পৰিল ।

যাত্রী (গ)—ইয়াকে বোলে—বিখতাই দিলে তিবোতাই
নিদিয়ে ।

যাত্রী (ঘ)—মানুহে এনেয়েনো কয় নে বোলে—
হুৰ্ত্তগীয়াব কপালত চন্দন জগাই দিলেও বেলাপে নহয় ।

যাত্রী (ক)—কট হলে বুধি এটা পড়িছো ।

শুনক—আমাৰ এই বকবা—ও, ববা পৰিছ মোক
হলে অকলে পাহত বোক ভাসী নকবিন দেই । জেহে কও ।

যাত্ৰীসকল—কেতিয়াও নকবো। তোমাক খালত পেলাও আমি বং চাব নোখোঁজো দেওহে। কোৱা কোৱা, তোমাৰ মতটোকে শূনি চাওোন বাক।

যাত্ৰী (ক)—শুনক তেনে—আমাৰ এওঁ মকৰা বোপ যে আছে এওৰ গাৰ গঠন, মুখৰ আকৃতি প্ৰকৃতি বৰডেকাৰ সৈতে কিছুদূৰ মিলে। নাথোন উ অলপ খীণ। ববলা ভাত খাওঁতে খাওঁতে দিন যাব ধৰিছে দেহি! তাতে উজ্জান বয়সৰ লৰা যেতিয়া কথাৰাৰে বহু জুট লাগি পৰিব। দৰা সাজটো ইয়েই পিন্ধকছোন। শহুৰেকৰ ঘৰে বৰডেকাক দৰা চাওঁ আহিছিল আজি প্ৰায় বছেৰেক হৈ গল। এতিয়া সোধে যদি আমাৰ কব লাগে, টান নৰিয়াত পৰি তোমাৰ জোৰায়েবৰ এওঁ অৱস্থা। আক এনেকৈ চাবলৈ গলে বৰডেকানো আমাৰ কিহৰ কি। তাতে আকৌ ভোদা-বামৰ যিহে গছত গক উঠা কথা। পুলিছে ধৰিছে যদি ধৰক দিয়া। ভালেই হল। কবলৈ আমাৰ বাট ওলাল।

যাত্ৰী (গ)—তোমাৰ বুদ্ধিৰ চুঙাটো মই হলে বেহ টনকীয়াল দেখিছো। মই কবলৈ হলে অৰ্থাৎ মোৰ ব্যক্তি-গত মত “তথাস্থ” অৰ্থাৎ সেয়ে হওক।

পুৰোহিত—‘তথাস্থ তথাস্থ’ !!

কাল, এওঁৰ কথা—মোৰোৰে হেঁচো মত। একো কৈ

নহয় । পতা বিয়ানন ভাঙি পেলোৱাতকৈ যেই সেই উপায়ে
সমাধা হব লাগে । সেৱেহে ভালো, উচিতো ।

যাত্ৰী (গ) — বিহু “শুভক শীঘ্ৰম্” এনা; অৰ্থাৎ লক্ষ-
লবি কৰা । শুভ কাৰ্য্যৰ বিধিনি পদে পদে একা । (সক-
লোৱে মকৰাক পোচাক সলাবলৈ ইচ্ছিত দিয়ে । মকৰাই
জীৱত গৈ দবা সাজ পিন্ধি কপালত চক্ষনব বেথা লৈ
ওলাই আহে । ঢোল-গোল আদিৰ বাস্ত উঠিল) ।

যাত্ৰী (গ) .জয় টকটকীয়া বোপাব জয় ।

সকলোৱে—জয় টকটকীয়া বোপাব জয় ।

যাত্ৰী (ক)—জয় মকৰা বোপাব জয় ।

সকলোৱে—জয় মকৰা বোপাব জয় ।

পুৰোহিত বোলা “নমঃ প্ৰজাপত্ৰে নমঃ” ।

কেইজনমান যাত্ৰী—বোলা নমঃ প্ৰজাপত্ৰে নমঃ ।

পুৰোহিত—চেব গাইছ কি ৭ বোলো “নমঃ প্ৰজা-
পত্ৰে নমঃ ।”

কেইজনমান যাত্ৰী—বোলো নমঃ প্ৰজাপত্ৰে নমঃ ।

পুৰোহিত—মুৰ্খৰ দল! এইবাব গাৰি “নমঃ প্ৰজা-
পত্ৰে নমঃ”

সকলোৱে—“নমঃ প্ৰজাপত্ৰে নমঃ” (ধঁৰাব গাওঁ) ।

৩য় দৃশ্য—কল্যাণ ।

(বিয়াব উদ্দেশ্যে পূজা হোমাদিব বিবিধ আয়োজন চলিতে । বব বাত্ৰী আহি পোরা মাত্রকে বিবিধ বাস্ত বাজি উঠিল । কল্যা-পক্ষ লবা কেইটা সানে নবা পক্ষব মানুহক চাহ জনপানেবে অভ্যর্থনা কবিছে । কোনো কোনোৱে গান গাইছে । গ্রামোকনব গান বাজনা শুনা গৈছে । কল্যাণ দেউতাক ভোলানাথে দবাক আদবি নিবটৈ আগ বাঢ়ি আহি মকবটৈ চাই বহুত সময়টৈ গুলকা মৰি ভবৰ লাগি চাই আছে) ।

বাত্ৰী (ক)—ডাঙবীয়াফোন নিলাহতাৰ হল ? কোৱা-য়েকটৈ ইমান মবম লাগিল নে ? চকুব নিমিব এটাও নকচাটৈ খব লাগি চাই থাকিল যে ।

বাত্ৰী (গ)—কোৱীয়েক হল বুলি ইমান মবম দেখুৱাব লাগেনে ! “সৰ্বমভাস্তং গহিতম্” দেই ; অৰ্থাৎ সকলো কথাৰে অভিচাৰটো বেয়া একা । (ভোলাবামে অগা-পিচাকৈ হুংৱৰ অধা বোৱা কৰে) ।

ভোলাধান—(বাইজব আমত আঠু লৈ হাত সোৱ কৰি) কমা কবিব বাইজসকল, আজিলৈ বিয়া স্থগিতৰণা হওক । এই স্তত কৰ্ম্মত বাধা জনাবটৈ নই যে বাধ্য ঠায়ে

পুৰোহিত—মানুহটো খলিগা বৈছে বেকি এ ।

ভোলা—কিৰ এটা অগ্নিৰ সত্যই মোব মতা কলম

কবি তুলিছে । এই বিবাহ কাৰ্য্যত বাখা জন্মাবলৈ য়োব একো আশ্ৰয় জন্মা নাই । কিন্তু মই যে বাখা হৈয়ো বাইজ সকল ! আকৌ সবিনয়ে কওঁ মোক কমা কবক বাইজসকল !

এজন বৰযাত্ৰী—গোটেই দিন লগোনে আছে নহয় । তাতে বয়সো ভাঙি দিছে । বৃদ্ধ মানুহ দেখি । মুৰব খিঁউ উতলিছে ; নহলে এনেয়ে বলিয়ালিখন ব'কব কৈলৈ ?

যাত্ৰী (ক)—জোৰীয়েক যে দুমাহ মাথোন আগতে 'টাইকইড' ভব ভাগি-যুৰব ঘৰৰ পৰা উভতি আঃহে গৈ ডাঙৰীয়াই সেই কথাৰ ঠুকে পোৱা নাই বলা ? নহলে এনেখন অমজলীয়া নাহুত নাশ্ৰুত কথা কবলৈ পায় নে !

পুৰোহিত—ইমানখন বাইজক ভাল চোঁঠেঙীয়াত পেলাব খুজিছে এওঁ । কৰ্তৃপক্ষৰ ওচৰত আপোনাৰ বিপকে অভিযোগ জনালে সৰ্বনাশ হ'ব । কথাটো ভাবি চাব । আগ ৰুবি নাভাবি নিৰ্গতি উন্ন লোক এজন হৈ এনে কু-কাৰ্য্য কবি হৰ্ণাম আৰ্জিবলৈ কিয় বিহাতে 'আগবাড়ি' বুকিছে য়ো বাক, কথালৈ চোৱাঁ ।

জোলাখাম—আপুনি কিয়সেহ নককৰ, আপোনাৰ কৰ্ম বাইজৰ নিৰ্মিত-কিৰানেই 'দুখুখাখা' বেটা যেনে যে ন্যায়স পুৰোহিত বেটা ! মই ইচ্ছাৰ বিকতে লগল লগল এয়েনোৱা

পুবোচিত্ত—বি কি নঃওক, এতিয়া তৰ্ক কৰিবৰ সময় নহয় । আৱশ্যক হলে পাচতো আপোনাক তৰ্ক কৰিবলৈ সুযোগ দিম, আপোনাৰ অনিচ্ছা বা মত পৰিবৰ্ত্তনৰ কাৰণ অকাৰণ বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিম । কিন্তু এতিয়া নঃয় । এতিয়া দবা আদৰি নিবলৈ আপুনি বাধ্য ।

যাত্ৰী (ক)—দবা আদৰি নি কন্যা সম্প্ৰদান দিবলৈ আপুনি আইন মতে বাধ্য, ধৰ্ম্মমতে বাধ্য, লৌকিক নিয়ম অনুসৰি বাধ্য ।

সকলো বৰযাত্ৰী—নিশ্চয় নিশ্চয়

(ভোলাবামে লাহে লাহে ভাবি চিন্তি আগবাঢ়ি আহি দবাক আগুটাই নিয়ে । পুবোচিত্তে মগ্ৰপাঠ কৰিব ধাবলৈ । বিয়ানাম গাঁত বাগ্ৰাদি হব ধাবলৈ । এনেতে এটা পুলিছে বৰভেকাক হাতত জৰি লগাই ব'টে'দ টান নিব ধাবচে)

পুলিছ—এইখন নগৰ বুলি নাজান শুই ?

বৰভেকা—এইখালৈ মাক কবক হজুব । ভবিষ্যত কাহানিও এনে কাম নকৰো দেউতা ।

পুলিছ—টপিনে সিপিনে বাটৰ কাষে কাষে পাইখনা বোক বে আ'ত দেখা নাই শুই ? দেখা নাই যদি মানুহক শুখিব ভো পাৰ । এইখন ওহঁতৰ গাঁও পাইছ . নে কি হোঁ বে বালু আলিবাটৰ কাষতে—

বৰভেকা—এনে কাম আক কেতিয়াও কাহানিও নকৰো

দেউতা । শপত খাইচো, কপত খবি শপত খাইচো, মবিন-
লৈফে এনে তাম আক কাহানিও নকবো দেউতা, এইবাৰিলৈ
এবি দিয়ক ।

পুলিছ—কপালত এই দীঘল ফোটটি কিহৰ চৰ ? মূবত
চোন কিবা হুগন্ধি হেলো হবশা ? গো'টই ভেঙেটা-ভেঙেটু
গোছাটহে । কবহাত কববাব ঘৰত চুব ক'বজিলি বে কি ?
হয় নে ঐ ? (লাঠিৰে খুন্দা মাৰে) ।

ববডেকা (কান্দি কান্দি) : হে—দেউতা ।

পুলিছ—কি, ক

ববডেকা—মই-দেউতা-সৈ-বিয়াবব—

পুলিছ—অ, সৌ বিয়াবব পবা চুব ক'ব ভেগব বটল
আনিলা নহয় ?

ববডেকা—নহয় নহয় দেউতা !

পুলিছ—নহলে কোনে আনি তোমৰ মূবত এনে হুগন্ধি
ভেলব নমুনা দৰ্শাব হে ? বাঃ ! হেব' চুব কব যদি আমাক
হুধি চুব কবিবি, বুজিহ "

ববডেকা—পুলিছ বাবু, মই আজি দবা ।

পুলিছ—মোবে সৈতে চুপতি মাৰ'লৈ আজিও বচ'মাহ ।
অহবেব মাৰকিল খায়ে লাভ লগা মাট নিলাজ ! (দাৰে) ।

ববডেকা—সচাটকৈয়ে ঠেংগো পুলিছ বাবু, কপত খবি
শপত খাই কৈচো আজি মই দবা, কপত খবি মৌ মৌ
বোবে বেমেখা'ক মো'ৰ এবি দিয়ক ।

পুলিছ—এইটো বলিছা তব পায় দেই । হেব' কব দবা
অ' তই ?

ববডেকা—সৌ মানুহ সবতে আজি মোব বিদ্যা । ভবিত
ধৰি কাবৌ কবি মাতিচো, চে ধৰ্ম্মাৱতাৰ ! মোক এৰি ছিয়ক
ডাঙৰাৱা । (নেতে নিয়াঘবৰ পৰা এটি স্থললিত গান গোৱা
শুনা গৈছে) ।

ববডেকা—(পুলিছৰ ভবিত ধৰি) হে প্ৰহু ! গোলামক
লাঠি এটা মাৰি অনুহুহ কৰি এৰি গৈ যাওক ।

পুলিছ—এই । চপ্ বও অলভ । মোক গানটো
শুনিবলৈ দে । (পুলিছে এক মনে গান শুনিব ধৰিছে ।
ববডেকাই ডিঙি মেলি মেলি মকৰাৰ পিনে চায় । মানুহে বেৰি
ধৰাত ভালকৈ দেখা পোৱা নাই) ।

ববডেকা—(গানৰ অন্ত) ও বান্ধ, বান্ধ ঠু ! মোৰ
লাজ-কাজ সকলো গল ঐ, বান্ধ । কোন কেনি আহ মোক
বন্ধা কব ভৈয়াই ঐ !! (কান্দে) ।

এজন কণ্ঠাপক্ষীয় যাত্ৰী—বাটত সেয়া চিঞৰে কোনে ।
সেয়া চোন আমাৰ কোনোবা পৰিচিত মানুহ যেন লাগিছে
এ । চিনি পাওঁ চিনি পাওঁ যেন লাগিছে (কেবাজন কণ্ঠা-
পক্ষীয় যাত্ৰীয়ে আহি আহি ববডেকাক চাই গৈ ভোলাবামৰ
কাণে কাণে কিবা-কিবি কয়গৈ । ভোলাবামে বিয়া মণ্ডপৰ
কাষৰ পৰা উঠি আহি ববডেকাৰ পিনে একান্ত মনে চাই
থাকে) ।

ববডেকা—(ভোলাবামক দেখি) ও শহব ! মোব শহব দেউতা ঐ ! মোক বন্ধা কবক শ্ৰুত্ব । মোক ছোৱালী তোৱালী একো নালাগে দেউতা । পুলিছব এই মাৰ কিলব পৰা মাত্ৰ মোক বন্ধা কবক ঈশ্বৰ । (ভোলাবামে কপালে মূবেহাত দি বহে । এজন কণ্ঠাপকীয় মানুহে আহি পুলিছক কেইটামান টকা দি কাণে কাণে কিবা কথা কৈ ববডেকাক মোকোলাই আনে । পুলিছব শ্ৰেয়ান) ।

ভোলাবাম—তে স্বপুদেও সকল, অনুগ্রহ কৰি আজ্ঞা দিয়ক মোব জোৱাঁটক মই আদৰি নিওঁ । (স্বগতঃ) কাৰ চফাস্ত বুজিব পৰা নাই । মোব নিৰ্দিষ্ট জোৱাঁটক লুকাই ৰাখি ক'বপৰা আনিচে ঠেঠতে এই আধামবাটো । বাপুদেউ সকল, বেয়া নাপাব, আপোনাসকলে আগবঢ়াই অনা দৰাক মোব ছোৱালী নিদিওঁ । (বব ডেকাক দেখুৱাই) এই মোব নিৰ্দিষ্ট দৰাক হে মোৰ ছোৱালী অৰ্পণ কৰিম । ইয়াত আপোনা সৱে বেয়া পালেও পাওক, যি ইচ্ছা হয় কবক । (ববডেকাক আগবঢ়াই আনি বিবাহ মণ্ডপৰ কাষত বহুৱাব খোজে) ।

পুবোহিত—বাঃ এইখন আকৌ কোন দেশৰ ৰীতি হে ! কোন ধৰ্ম্মৰ মতহে যে এজনক বৰস্বৰূপে আদৰি আনি তৎকণাতে অইন এজনলৈ মন মেলা ? তহুপৰি বিধিমতে কণ্ঠা সম্প্ৰদান হৈ গল বেতিয়া মনে মনে থাকি এতিয়া । এজনক কণ্ঠা সম্প্ৰদান দি উঠি এইখন আকৌ শ্ৰেয়ান কিহব হে ? এনেখন কাণ্ড ক'ত দেখিছা বাক, শুনিছা

ক'ত ! ডাঙৰীয়া, এই ছোৱালী এতিয়া আৰু তোমাৰ নহয়
 স্তনিকা ? এতিয়া ছোৱালী দিঙ নিদিওঁ বুলিবলৈ তুমি কোন ?
 ভোলাক এতিয়া সোধে কোনে ? সভ্যালি বিচাৰা যদি
 মনে মনে থাকে । ভবিষ্যতলৈ বৰ বিপদ অমঙ্গল হবলৈ
 আছে । ই জাতিদ্রোহ, ধৰ্ম্ম-দ্রোহ, সমাজ-দ্রোহ । সাৱধান !
 বিয়াৰ কাগা সকলো সমাধা হৈ গল যেতিয়া আমি আৰু
 এতিয়া ঠয়াত বৈ থাকিব নোৱাৰো । আহিলোঁ । (ছোৱালী
 লগত লৈ নকৰা আৰু সকলো বৰষাট্টীৰ প্ৰশ্নান ; ছোৱালী
 ধৰা মানহে হোৱালী লাহে লাহে বুলাই নিব পৰিছে । ভোলা-
 বাম, বৰঙেকা আৰু কথাপকীয় সকলো মানহ বেজাৰ মনে
 বহি থাকিল) ।

দ্বিতীয় অঙ্ক ।

১ম দৃশ্য—গাওঁলায়া আলিবাট ।

(মকবাই হাতত হোৱালা এজনীৰ ফণী এখন লৈ ববডেকাৰ সৈতে কথা পাতি আহিছে) ।

মকবা—কি কৰিবা বান্ধু, ভাগ্যৰ লিখন কোনে কাৰ খণ্ডাব ! পঞ্জিকাত লিখা মতে এটো মাত্ৰ সিংহ বাশত মোৰ আছিল ‘বন্ধন ভয়’ । কিন্তু এটোদৰে ‘দুই গাভ’ হ’ব বুলি কেতিয়াও পাৰ্শ্ববিণ ভবা নাছিলে, শুনিছা ? সপোনতো দেখা নাই, বুদ্ধিছা ? যোৰহাট নগৰৰ পৰা অনা গৌৰ নতুন ঘৈষণৰ চম্ৰবন্দন দেখিলে সঁচাকৈয়ে কৈছো বান্ধু পোনেই তোমালৈ মনও পৰে । আৰু তোমাৰ কণালৈ ভাবি বৰ বেজাৰ লাগে ।

ববডেকা—সেই বিষয়ে বেজাৰ কৰিবলগীয়া নো কি আছে ? কি বৰ কথাটো ! মই জানো প্ৰকৃততে বিয়া কৰাবলৈ বুলি যোৰহাট নগৰলৈ গৈছিলো ? কেতিয়াও নহয় । মোৰ আচৰ উদ্বেগ আছিল লগেভাগে যোৰহাট চহৰখন গোৱাটোৰে । লগতে বোলো হয় যদি ইটো কথাও হয় । সংসাৰ বুলিলেই জয় পৰাজয় আছেই । ইয়াত দুখ বেজাৰ কৰিব লগা একো নাই ।

মকৰা— বাক সেইটো সেয়েই । পাছে নগৰলৈ গৈ
বান্ধই বোলে সেইদিনা কৰবাত কিবা অপমান পালে ? কিবা
অপবাদত পুলিছৰ হাততো পৰিছিল গৈ হেনো ? আমাৰ
গাৱঁৰ বাপুদেও সকলে কোৱা-মেলা কৰিছে পৰাচিত নহলে
তোমাক বোলে সমাজভুক্ত নকৰে ? কথাবোৰ সঁচা জানো ?

বৰডেকা— (স্বগতঃ) সৰ্বনাশ ! কথাবোৰ সকলোৱে
গম পালেই হবলা । (ফুটাই) নহয় নহয় বান্ধ মই পুলিছৰ
হাতত কেতিয়াও মাৰ খোৱা নাই ।

মকৰা— (ঠাঁহ) (স্বগতঃ) শমছা কথাৰ ঠেং ছুটি—
কথাৰ আখৰে আখৰে সঁচা । নিজে-নিজে ধৰা পৰে কেনেকৈ
চোৱাঁ । (ফুটাই) মইজানো তোমাক এতিয়া মাৰ খোৱা
বুলি কৈছো ! মই বেচ বজিছো বান্ধ, তুমি মাৰ খোৱা
নাই সঁচা । কিন্তু ৰাজ আলিবাটৰ দাঁতিতে কিবা বেয়া কাম
কৰিছিল বোলে ? তাতে বদমাছ পুলিছে ধৰি বান্ধক বহুতো
জুলুম কৰিলে বোলে ?

বৰডেকা— নগৰৰ বাটৰ কাষত শৌচ কৰিব নাপায়তো ।
মইনো সেইটো কথাও নাজানো নে ! সেইদিনা আছিল
জোনাক নিশা । পুলিছ এটাবে সৈতে মোৰ মোলাকাত
হৈছিল হয় । সেয়ে নহলে এনেখন বিবাহ-বিভাট হবলৈকে
নাপায় নহয় । পুলিছটো আছিল মদপী । মদৰ নিহাত
বদমাছে মোক ধৰি ভালখিনি পৰ আমনি কৰিলে সঁচা ।
পাচে যয়ো জানো হুদাই এৰা ভকত ! তাক মাকৰ বিয়া

দেখুরাইছো বাককৈয়ে । আকৌ যদি ভবিষ্যতে কেতিয়াবা
তাক লগহে পাওঁ চাবা বাক সি নিলগতে মোক শতকোটি
দণ্ডৰং জনাইহে যদি ওচৰ চাপে ।

মকৰা—(স্বগতঃ) এৰা কোবত পিঠিব ছালহে চিঙিছিল
পুলিছে । ত্রোমাক শতকোটি দণ্ডৰং দিবতো ।

ববডেকা—পুলিছে হলে বেহ জানিছে এইবাৰ যে এই
অঞ্চলত মানুহ আছে । সন্ততত ব্যঞ্জেণ এনে মানুহ আছে
যি ইচ্ছা কৰিলে সিহঁতকো মজা দিব পাৰে ।

মকৰা—বাক যোৱা কথা গল । পিচে বাক, মোৰ এটা
অনুবোধ । মোৰ ভণ্ডিমা ছোৱালী এজনী আছে । তাইৰ
কন্যাকাল হব আৰু দুবছৰ পাব হৈ গৈছে । আত্ম-প্ৰশংসা
অৱশ্যে কবিন নাপায় । কিন্তু বাক বুলি নকৈও নোৱাৰো—
দেখাই দৰশনে, কথাট বতৰাট গাইব জোৰ পোৱা জনী
আমাৰ এই ভোণবত এতিয়ালৈকে দেখা নাই আক । ঈশ্বৰ
ৰূপাত দৰাও পাইছো অলপ । সিদিনা এজনে নগদ টকাকে
বাচিছিলহি, ভাব-ভেটবটো তিছাবেই নাট । বাশি জোৰাও
আছে । পিচে কি এটা কথা কব নোৱাৰো মনটোচোন কোচ
খাই কোচ গাই আছে । আচল কথা হৈছে মন জোৰাইছে
জোৰা । বাকই যদি একেবা দয়া নকৰে সঁচাকৈয়ে কৈছো
মোৰ মনত শাস্তি নহব । 'বিয়া জনিব' কববাত নহয় কববাত
পাতিবতো লাগিবই । সেয়ে মনৰ ইচ্ছামুখায় হলেহে ভাণ
লাগে ।

ববডেকা—সঁচা কথা ।

মকৰা—বান্ধক আৰু অতদূৰ পানীয়ে বোকায়ে আমাৰ
ভগা পঁজালৈ নি অনৰ্থক কন্ট দিবৰ মোৰ মন নাই। তাতে
বান্ধক আকৌ যিহে লাজ নহৈ জানোৱেই নহয়। অৱশ্যে
বয়স চ'ই এনেবিধৰ লাজ আঁত স্নাভাৱিক। ককাইজ্ঞেউৰ
অদ্দেশ মতে তেওঁৰ ছোৱালীৰ এই ফটোখনকে তোমালৈ
আঁত যতনেৰে বোজা বান্ধি লৈ আহিছো। এয়া ধবাচোন
(ববডেকাক ফটোখন নিয়ে)। অৰ্চি : বহুত দিনৰে পৰা
আমৰ ওচৰ চুবুৰীয়া অটাইখনে নাথাকি তোমাৰেহে কথা কৈ
আছে। অশাৰীৰিক নিৰাশ নকৰি। যেন। (মকৰাৰ প্ৰস্থান) ।

ববডেকা (ভেপাৰ পৰা এখন আৰ্চি উঠিয়াই এবাৰ
নিজৰ মূৰখন চাই, এবাৰ ফটোখনলৈ চাই বিবিধ ভাবে
জানন্দ প্ৰকাশ) সান্ধা অপেক্ষা। এইবাব কিন্তু নেবিছো
সহজ। ই কথাই কথা নহয়। এইবাব এইবাব এটা পকা
বন্দনবহু কবি লৈছে কাৰী-কেবল আগবাঢ়িন। পণ্ডিতে কবৰ
দৰে হয়, এনে ক'ল সপোন নতুবা শব্দৰ পতন। (প্ৰস্থান) ।

দ্বিতীয় দৃশ্য ববডেকাৰ ঘৰৰ চোতাল ।

মকৰা—(আনন্দে মাজে মাজে হাত চাপি মাৰি মাৰি
প্ৰবেশ)—ভাল ঠগিলো। ববডেকাক আকৌ ভাল ঠগিলো।
এইবাব হলে বেছ এঠগন দিলো দেই। এয়া ইয়াকে বোলে—
“বুদ্ধি যাৰ বল ভাৰ”। সিনো কটা ফটোখন দেখিয়েই সকলো

পাহৰি যাব পায়নে ! মানুহে কয় — "ঠেকে য'ত শিকে ত'ত" । কিন্তু ক'ত ! ছোৱালা যে বিয়া কবোৱাৰ পূৰ্বে চাব লাগে সিও নপুৰাব হিচাপ নহল, ফটোখন যে অইন ছোৱালীৰো হব পাৰে কথাৰ তৰ মগজুত নেখেলালেই । উঃ ; এনে ভোদাবাম ঐ, এই মানুহটো এনে মেদ ! পিচে, কথা ত'ৰ আকৌ শুনিবা কি ! গোটেই গুফাইডাং মৰা কথাহে । ডাক্তাপ মৰাৰ গোটেই ডোখৰি শিবোমণি । ভালে বেয়াই কথাৰে হাব মানিব নোপোজে কেতিয়াও ; গোবৰে জাবৰে পাণ্ডলীয়াইহে থাকিব । ফলত গৈ একো-টোয়ই নাই—ফুটুকাৰ ফেণ সোপা ।

প্ৰকৃততে কবলৈ গলে — আমাৰ কাণী ছোৱালাৰ কপাল । সঁচাকৈয়ে তাইৰ হলে মট নব কপাল বুলিলো । চকুৰে একোটিকে নেদখা কাণী ছোৱালী এজনীক নিয়া কবালে হেঁতৈ-নেই বা কোনে ! আক ঘবত্ৰেই বা বাখিলো হেঁতৈন কোনটো স্থখেৰে ! এ তয়া আন হওক নহওক বৰডেকালৈ—পৰিল যেতিয়া তুবেলা তুমুঠি স্থখে পাশ্চিন্দে পেত ভবাই খাই থকিব পাৰিব তেও । নিজৰ উপাৰ্জন নাই যদিও পৈনক ধন সম্পত্তিৰ জোৰত বৰডেকা সফল অভাৱত নপৰিব ল'গে । (মকৰাৰ প্ৰস্থান) ।

(কাণী ঘৈণীয়েকক লগত লৈ বৰডেকাৰ প্ৰবেশ) ।

বৰডেকা— (ঘৈণীয়েকৰ প্ৰতি) বঁহা এই চকী বনতে ।
(কাণী ঘৈণীয়েকে হাতেৰে খেপিয়াই গৈ ওচৰত থকা চকী

খনত খুন্দাগাই বাগবি পৰে । ববডেকাই হাতত ধৰি ঘৈণী-
য়েৰ্কেক চকীত বহুৱায়) । শুনা এতিয়া, মোৰ এটা প্ৰতিজ্ঞা
আছে ।

ঘৈণীয়েক—কণ্ডক ।

ববডেকা— ই মোৰ ভীষ্মৰ প্ৰতিজ্ঞা । মোৰ প্ৰতিজ্ঞা হৈছে
মই তোমাক পুৰুষৰ সৈতে একে খাপত বা সমান খাপত
তুলিমই ।

আজিকালি নাৰীজাগৰণৰ আন্দোলন কেনেকৈ দেশজুৰি
পৃথিবীজুৰি বিয়পিছে জানাই । এই আন্দোলনত তুমি যোগ
দিবই লাগিব । মই তোমাক ঠায়ে ঠায়ে লগে লগে লৈ ফুৰিম,
কি আছে । কববাত যদি বাট পথ বেয়া পাওঁ, কববাত
যদি মানুহৰ সমাগম বেছি হয় তোমাক কান্ধত তুলি মই
ডাঙিয়েই নিম লগে । তথাপি তুমি মুৰলি মনেৰে ফুৰিবই
লাগিব । সময় বুজি ঠায়ে ঠায়ে তুমি ‘লেচ্চাবো’ দিব লাগিব
দেই ।

ঘৈণীয়েক—‘লেচ্চাব’ মানে কি ?

ববডেকা—‘লেচ্চাব’ নহয়, ‘লেচ্চাব’ । ‘লেচ্চাব’ মানে
বক্তৃত্ব, তুমি এনেকুৱা ‘লেচ্চাব’ বা বক্তৃত্ব দিবলৈ শিকিব
লাগিব বাবে উদ্ভেজনাৰ স্ৰোতাৰ কলৰ ভেজ উভলি যায় । তুমি
মোৰ নাম উজলাব লাগিব । আজিকালি অৱশ্যে বিশ্ববিদ্যালয়
পৰীক্ষা কেতবোৰ ‘পাছ’ কৰি লব নোৱাৰিলে, উপাধি
সোটাচেবেক সোটাই লব নোৱাৰিলে নাম বেগেতে নিজিলিকে ।

এতকে ভুমি তোমাব নামটোব অশ্রুত সদায় বি-এ উপাধি
 লগাবা । মামুহে সোধে যদি ক'বা 'বি' মানে 'ববডেকা',
 আক 'এ' মানে হৈছে 'এইডেড' । বিশেষ ভাবে বুকাই
 কবলৈ কলে ৬পবাই দিবা কৈ- মই 'ববডেকা এইডেড'
 অৰ্থাৎ ববডেকাব সহায়্য শ্ৰাপ্তা । য দ সোধে বোলে—কেতিয়া ?
 কেনেকৈ ? ক'বা—জীৱনে, মৰণে, শয়নে, সপোনে উখনে,
 পতনে হাঁপনে সিঁপনে সকলো পনে । বহু হৈ গল । আক
 এটা কথা মই পাহৰিলেও তুমি মনত ৰাখিবা দেই,—আমাব যি
 সতিসন্ততি হব সিহঁতক আমি যেনে তেনে উপায়ে অৰ্থাৎ 'যেন
 কেনে প্ৰকাৰেণ' আগৰ্হবি প্ৰিষ্ঠাৰিভালদৰ কিছুনমান পৰীক্ষা 'পাহ'
 কবোৱাম । প্ৰথমতে বি-এ, তাৰ পাচত এম-এম, তাৰ পাচত
 এক্-এ, পি-এইচ-ডি, পি-ডি-ও, চি আই ডি, ডি-পি-এইচ,
 এ, বি, চি, ডি, টি, এফ, জি টিগ্ৰাদি ২ । আমাব সতি
 সন্ততিয়ে নোৱাৰিলেও সিহঁতৰ পোনা নতিবোৰে পাৰিবহে তেও ।
 ধৰা বাক সিহঁতেও নোৱাৰিলে । সিহঁতৰ মোমায়েক, পেছী-
 ৱেক, মাহীয়েক, শহবেকহঁতৰ লগা ছোৱালীবোৰ কলৈ যাব ।
 সিহঁতেতো পাৰিব । তথাপি মোৰ নাম মুমাৰ ক'ত ।
 সদায় ভোটা ভবাৰ দৰে জালিকি থাকিব নহয় । পৃথিবীত
 চন্দ্ৰদিবাকৰ থাকে মানে কোনে মোৰ নাম মুমুৱাৰ পৰিব
 জানি থবা ববডেকাব নাম অক্ষয় । পৃথিবীৰ বুৰঞ্জীৰ পাতে পাতে
 ই সোণালি আখৰেৰে তবুবিবাহ থাকিব নহয় । কাৰ
 সাধ্য ইয়াক লুপ্ত কৰে ! কোনে ! কোন কুহুবে মোৰ নাম

লুপ্ত কবিব পাবিব ! কাব সাধা ! অসম্ভৱ, অসম্ভৱ ! (গৰ্ভত
হাত জোকাৰি জোকাৰি ববডেকাৰ প্ৰস্থান) ।

[যবনিকা] ।

অশ্বাৰোহীৰ বিলৈ ।

[এটা ইংৰাজী পত্ৰৰ ছাঁ লৈ লিখা] ।

যোগাই মণাজনৰ গাৱঁতে দোকান
সবায়ো চিনি পায়
যাব নাম শুনিলে নেহেঙা মুৰায়ো
হাঁহি মঙলীয়া হয় ।
যে গাউৰ ভাখা বসৱতী অতি
স্বানীক এদিন কলে—
কিবা মংগৎসৱ পাতিছে পিতাই
যা হঁচোন আনিও স্তৰিখা পালে ।
পত্নীৰ অনুৰোধ বাখিবই লাগিব
ভাৰিঃ কি আক তাত !
কশুকতে যোগায়ে মোৰা বিচাৰি
নগৰ কৰিনে পাট্ পাট্ ।

• [ববডেকাৰ কাণ্ড বৈষ্ণৱিকক মুখ নেদেখাকৈ গোটেই গাৰু
কাপোৰেৰে ঢাকি বাখিও নাটকখানি অভিনয় কৰিব পৰা যায় ।
জেনে কৰিলে কুলীয়া লৰা ছোৱালীয়ে কোনো অস্থিৰা নোহোৱাকৈ
সতাই সামভিটো ইয়াক আতুৰি স্বৰূপে দেখুৱাব পাৰে] ।

পালোঁগে শেহত কমলব ঘোবা
 ভাবালৈ আনিলে ডাক,
 গাড়া এখনো লগতে আনি
 ভাগ্যাক দিলেহি ডাক ।
 আহিল গোবা গালি গাড়া
 যাবলৈ সকলো সাং হল,
 গাণ্ডাব ঘৰ্ঘনগী পোবাব খট্ খট্
 কেট্টাপিনে প্ৰতিপনিও হল ।
 লবা ছোবালী সোপাট আক
 মৈলৈফেকা বসনহা
 গাণ্ডীত টুট পিতাকৰ ঘৰলৈ
 কবিন বদনে কবিন গতি ।
 মহাজনে আমাব অহলে পাচত
 ঘোবাত ইটি যাবলৈ বুলি
 কৰিছে আয়োজন মণ পয়োভবে
 মদৰ বটন বমবত তুলি ।
 মাৰিলে লক্ষ যোগ ই স্বাপ্নয়ে
 ঘোবাব ডিঙিত খাম'চ বনি,
 ঘূৰি চাই দেখে দোকানলৈ বুলি
 'গ্ৰাহক ছলন আৰ্হে' লাব ।
 আছিল নামি উত্থাপিকে তেওঁ
 সহিব নোহাবি ধনৰ কাঁড়

হাঁহি-খেমালি ।

সময়ৰ ক্ষতিয়েও   যদিওবা তেওঁৰ
চঞ্চল মনক পীড়িহে অতি ।
গ্ৰাহকক গৈ   বিদায় দি
বাহুনে ককালত ককালজাব
মদেবে ভবাই   ছটা বটল
দিনে তাতে লাহেঁক আৰি ।
এইবাৰ পুনু   উঠিল যোৰাত
মাৰিলে টিকাত চাবুকব কোঁৰ,
কমলৰ ঘোৰা   .অতি বেগী সি
গাব বলেবে চেঁকুৰিলে খুব ।
ঘোৰাৰ দৌৰত   হল জঠৰ দেহ
দেহ মনো শান্তি বিহীন
মদৰ বটল   ককাল জৰিত
নাচিহে গাইছে থান্-খিনা-খিন্ ।
উপায় নাপাই   ঘোৰাৰ ডিঙিত
ধৰিহে বাপুৰে সাতটা মাৰি,
ফেনাই ফোপাই   ঘোৰাও অস্থিৰ
পানীয়ে বামে দৌৰি দৌৰি ।
ঘোৰা নেদেখাই   আজি ঘোৰাত উঠিছে
তেওঁ অৰাবোহী বাৰ,
দেখি পুকৰ   ৩বিবাম দৌৰ
সৰাবো চকু স্থিৰ ।

মূবত পিঙ্কা   যোগাইব টুপী
 সিও কেঁনিবা উৰি গল,
 গাব চোলা   কোট্ পেটলুং
 চিটলং পাটলং হল ।
 সযতনে অনা   মদৰ বটলো
 খণ্ড বিখণ্ড হল
 ডিঙি দুটা মুঠেই   বটল দুটাৰ
 ককাল জৰিত ওলমি বল ।
 লৰা ছোৱালা   ডেকা গাভৰু
 বুঢ়া বুঢ়ী সৰে
 ছুৱাৰ মেলি   খিড়িকী খুলি
 ডিঙি ভাঙি চাইছে এবে ।
 নগৰবাসী   প্ৰতিজনেই
 যোৰহাট চহৰৰ আৰি
 হীৰ অৰাবোহীৰ   আৰোহণ দেখি
 শলাগৰ শৰাই বাখিলে সাঁজি ।
 আ'হি আহি শেহত   শহুৰেকৰ ঘৰ
 পালে'হ বীৰ যোগাই
 ভাৰ্যা পুত্ৰ তেওঁৰ   সৰে মিলি চায়
 ভাতো যে ঘোৰা বোৱা নাই ।
 নোবোৱা দেখি   জোৱাই লৰাক
 শহুৰেকেও চাই চাই

মাতিব ধৰিলে 'জোৰাই' 'জোৰাই'
 প্ৰা'ব জোৰাই মোৰ কলৈ যায় !
 পাচে পাচে লবি মাতিব ধৰিলে
 োলে ভোজনৰ সময় অতীত হল
 অভিমান নকৰা। পাৰা জোৰাই লৰা
 বেলিও বহুতো হল ।
 'স্কুখাত প্ৰাণ যায় যায়
 শ্ৰাস্ত্ৰ অতিকৈ মই,—
 এই বুলি কলে জোৰাই লৰাই
 ঘোৰা কিন্তু গুণাপি নবয় ।
 ঘোৰাত উঠা অভ্যাস বাপুৰ
 কাহানিও অকণো নাঃ
 শতবেকৰ ঘৰলৈ বৰা ভেম অভিযান
 হেপাঃ পলুৰাই চোৰী এবে ভাই ।
 ঘোৰাই আ হৰে সঙ্কল্প কৰি
 (তাৰ) গিৰিহঁতৰ ঘৰহে বুলি
 অস্ত্ৰত আহি সেই ঘৰতে
 দিলেহি যোগাইক তুলি ।
 চিট্‌লং পাট্‌লং দেহৰ অ'বৰণ
 টুপীও নোহোৱা দেখি
 ঘোৰাৰ গিৰিহঁত অবাৰ্হ হল
 বন্ধুৰ অৱস্থা দেখি ।

সাজপাৰ নতুন   যাচি দি বন্ধক
 পাবলৈও এমানি কলে,
 'কি হল বন্ধু তোমাৰ বাটত ঘটনা ?'
 বুলি স্তম্ভ মেলিও চালে ।
 যোগাই লোভে—   'নকৰ এতিয়া
 মই শত্ৰুৰ দৰম্ভা যাওঁ,
 নিমন্ত্ৰণ আছে এ   নেগাওঁ ইয়াত
 মোৰ মেলি মই এতিয়াই যাব ।
 মেলিল এটোৰ   জোবনে মোৰ
 শত্ৰুৰ দৰম্ভা কৰি
 সি দুঃখ বেগেবে   মাৰিলে চেকৰ
 'বাস্টা' তল ওপৰ কৰি ।
 পালেহি আকৌ   শুধামধা খাট
 শত্ৰুৰ দৰম্ভা
 যোৰাও নবয়   জোৰায়ে নবয়
 সবায়ো দেখি মানিয়ে অৱাক ।
 নতুন সাজপাৰ   হল পূৰ্ণদৰ্শনা
 ফাটি দিটি চিটিকি গল ।
 যোগাইৰ অৱস্থা   দেখি পুনৰ
 ঈৰ্ষণীয়ক হেবে অৰাক হল ।
 বধাইলৈ বুলি   প্ৰাণৰ দেৱতাক
 ভাৰ্য্যাই পঠালে চাকৰ লৰা

আহি ঘপবাই চাকব লবাই
 লেকামত খবি দিলেহি জোকোবা ।
 গতে গোবব উঠিল জক
 দ্রুণ বেগেবে মাৰিলে লব
 ভায়াৰ মনেবধ হল বিপবীত
 ড ! কিনো ভাগাব ফন !
 যোগ্যব পাওত এইবাব চবব লবায়ে
 মাৰছে টিকাফটা লব ;
 যোবহাট হেবব মানুহে ভাবিছে—
 গৃহস্থই সেয়া 'খোদহে চোব ।
 'চোব ঠে চোব' বুলি নগবত উঠিল
 তুমুল কোঢ়ালব বোল,
 লবা চোৱালী ডেকা গাভক
 সৱাবো লাগিল হলপুল ।
 যুৰি যোগাই গোটেই নগব
 পাৰেহি পুনব নিজব ঘব
 লবা ছোৱালী সাহতে প্ৰাণৰ ভাৰ্ঘা
 মাকব ঘবতে বন ।
 বড়িয়া অশ্বাবোহী যোগাই মহাজন
 দিয়া খন্তাবাদ অশেব তেওঁক
 যোবাই নাৰানিগে অশ্বাবোহীক বাক
 যোব কব কোৱাচোন বোক ।

ঢোলপেটা বাবুৰ দশা ।

বিভব দিনা ভেকোলা বোপায়ে
পুৱাতে উঠি গাট শত্ৰুয়ায়েট
নাৰিলে দৌৰ ইহকনি লৈ
হাতট যুজাওঁ গৈ বুলি,
হামকুৰি খাই নাটতে পৰিল
কণিও ভাগি হল গুৰি ।

মধুৰামে ইয়াকে দেখা পাই
ভেকোলা বোপাব গুণ গাই
'বান্ধ ঐ' বুলি সারাটি খৰি
হুটৰি গাৱলৈ নিলে,
হুটৰি নাম গুনি ভেকোলাই
আকৌ এচাই লৰা মাছিলে ।

ছট্‌বি স্থলীত উপস্থিত হৈ
 চেংং কাপোবব পাগটি লৈ
 নাচি-পকি ভেকোলা আনাৰ
 বঙতে উন্মাদ হল
 ঢোলপেটা এজমক শোৱাপাটিত পাই
 আনন্দত ভেকোলাই তুলিলে বোল ।

ঢোলপেটা ব,প্যব ঢোপনি ভাগিল
 লগতে অকৌ অপৰ্ভাৰী নাংগল
 অসভা, পায়ঙ, ববদৰ বুলি
 তেওঁ চকু লোহি কলে,
 মধুবাম হৈতে 'কমাকবক' বুলি
 শিকনি বুজনিও দিলে ।

তথাপি বোহ নাভাগিল বাবুৰ ;
 'কিহব ছট্‌বি' বুলি এইবোৰ--
 অসভা, গাৰ্ভলীয়া, জঞ্জলী ভূত
 বুলি আছিল বক্বক কৰি
 বাইজব কাণত গৈ এনেতে
 পবিল উক্ত শাবী ।

বিহত বাইতৰ শ'ও লাগিল,
 বৰাটো বাবুৰা হিয়াও লাগিল,
 গাৰ্হলোয়া ভুতৰ তেওঁত পৰি
 হেৰুৱালেও নিতৰ মান,
 তথাপি বইজ সন্তিৰ নৱাবি
 শুৰ্চিবত গাৰিলে নতুন জান ।

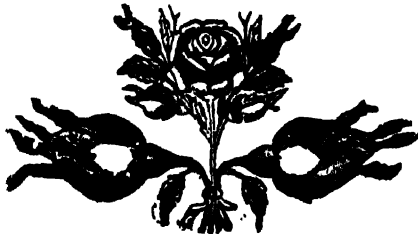
তুদিনতে বঁদৰ ১৮ নাম হ'গিল,
 বন পৰাও তেনেই বই লাগিল
 কৰ্ছপকৰ শুকম আছিল—
 চাকৰি তোমাৰ আক নাই,
 হোতা গাৰ্হলোয়া ক নিন্দা কৰাব
 ২৩ দিনে বিধাতাই ।

চাকৰি-বাকৰি সকলো গল
 বাবু 'ভোগাবণ্ড' (১) শ্ৰেণীত ব'ল,
 পাৰ্চিশ টকাৰ চাকৰি হেৰুৱাই
 জীয়াতে মৰিল তেওঁ,
 লটং পট: কৈ মূৰিলে কেউপিনে
 জীৱিকাৰ উপায় নাপালে তেওঁ ।

---

(১) ভোগাবণ্ড—নিৰ্দিষ্ট কামকাৰ নোহোৱা নাজহ ।

'অসভা' বোলাব মড়া পাই
 বিহত বাইকৰ লাও খাই
 ইনাই বিনাই পেটৰ ভোকত
 (ভেঙে) ভিখাবোৰ সঙ্ঘল ললে
 জ্ঞাতি গুটুমক বিন্দা কৰাব
 বঢ়িয়া নিকনি পালে।

ৰজাব লৰা আৰু বান্দৰ ।

—❧*❧—

বাজকোৰঁব এতনে বাজ আড়ম্ববে
বাতিবে ভিতবে গঙ্গা পয়োতবে
কতনো কৰিছে
কতনো মেলিছে
নোৱাবো বুজাব এখন মুখবে ।

আছিল তেওঁৰ অঙ্গ-সেৱক
শ্ৰীত্ৰ দিনৰ শয়া-বন্ধক
নাক চেপেতা
হাকৰ এটা

সি শোৱনী ঘৰৰ পৰিচালক ।

গৰম লাগিলে বাতকোৰঁব
নো দিওঁতেই হুকুম বিজৰ
বিচনী এখনেবে
(সি) নিচি হীবে খীবে
আবাস লগায় কোৰঁবৰ বৰ

ভক্তকালি এদিন ভব হুপবীয়া
 কুমাবৰ আঁহল টোপনি যেতিয়া
 মাখি এটাই
 একোৱাক নাপাই
 পৰিল বকুচে' কুমাবৰ তেতিয়া ।

অ'চে কামতে নান্দৰ বকাই
 মাখিব গতি চাওঁ চাই
 খেদাই খেদাই
 আমনি পাব
 ভাবিলে শেহত—উপায় নাই ।

বখায়'ব বক্ষণ হবই ভাগিব
 বহুগা পান্নন কৰিাই লাগিব
 কিন্তু হয়!
 নিকপায়!
 বুদ্ধ এতিয়া তাক কোনে দিব !

ভালি কাহতে ভবোৱাল এখন
 বিলাসৰ বস্তু আৰু অগণন
 বজাব ঘৰ
 বহাব গুৰাব
 হব কিহৰ ভক্ত অনাৰ্জন ।

চঞ্চল মনৰ পাশত্বিক উপায়

ওলাল হান্দৰৰ ঘলবাই

ভাবিলে সি—

ভবোৱাল নি

মাখিব প্ৰাণ লওঁ উলিয়াই ।

দেখি ভবোৱাল চিক্-কিক্

বান্দবে ভাবিলে এয়ে ঠিক,

ভবোৱাল লৈ

জোবেবে-২গ

মাখিব গাচে মাৰিলে ঠিক ।

কুহ প্ৰাণী সি মাৰিলে লব

কোৱঁবব দিস্ত প্ৰাণ গল,

এক নিশিতে

গোটেই হাজাচে

হাংকাবৰ উঠিল তুহুল বোল ।

উপায় নাহি— সকলোৱে কয়

মূৰ্খ সহচৰ বাখিব নাপাৰ

জানি শুনি

নাভাৰি মুগুণি

বজাব লবাই চপালে অপায়

শত্রু হলেও শক্তিভ ভান
শিক্ষিতব সং বাখা িবকাল
মূর্খ সহবে
যমব নগব
মূর্খ সিত্র মহাকাল ।

গোবিন শর্মা'র কাববাব ।

গোবিন নামেবে লবা এটাই
স্থল কলেজত পঢ়ি আটাই
উপায় অন্তর নাগাই শেহত চাকরি এটালৈ দৰ্খাস্ত দিলে,
কৰ্তৃপক্ষক নিবেদন শুনালে, কেবাজন চাহাবক দেখাও কৰিলে ।

এদিন নহয় দুদিন নহয়
এজন দুজন নহয়
কেবা ঠাইতো কেবাজনৰ সতে সৰ্বিনয়ে 'মোলাকাত' কবি
বুজিলে শেহত লাভ একো নাই এটমবে গুৰি ফুৰি ।

অনুভ ভাবিলে এদিন তেওঁ—
নগৰত গৈয়ে বসতি লওঁ
কিবা নহয় কিবা এটা কাববাব কবিয়েই বাম,
চাওঁচোন বাক উৱাদিহ লৈ, কাইলৈ পুৱাতে বান্ধ ।

ইয়াকে ভুলবাতোই বাতি পুৱাল,
'পুৱাই গোবিন বাবলৈ ওলাল,
ভাবিলে মনতে—প্রথম কোবতে কানি মহলাদাবেই হয়
লগতে পাবিলে ভাং চেবাপো সংগ্ৰহ কৰি লব ।

কাহীয়া ভঙ রা মদপী ভায়ে
 হাতত এট পইচা পায়ে
 আঁহব ডপলিয়াই ভাবি নোলো—গি হয় অকণ কিনি লম,
 ছেগ নুজি ময়ো বাপেকে ভাল এঠগন দিম ।

দর্শাস্ত্র দিলে হাটিলে লুটিলে
 গোদিনে কানিব দোকান পালে
 প্রথম বছরতে মটব কিনি তেই পঁকীঘৰ সাজিও ললে,
 দ্বিতীয় বছরত হাজ্জালে হাজ্জাবে টকা বেহত থলে ।

ধন ঘটাৰ উদন উপায়
 লাখপতি হবা সন্দেহ নাই,
 এতেক্ৰে কষ্ট মান অন্নিমান যদিহে বিয়া ভাই,
 সৰাকো এবা, মহলদাব হোৱা সোণালী স্ৰুযোগ নহলে যায় ।

ওজনতো ধৰি কমাই দিবা
 দামটিও কিন্তু সমানে লবা
 সোপাকে চেপি শুকান ইকবাৰ বস উলিয়াই দিবা
 আছা ! কি যে মজাব এই কাববাৰ কাকনো কিমান ক'ৰা !

ধন ঘটাৰ কাহিনী শুনি
 মহলদাবৰ কথা ভাবি গুণি

মাখিব মূৰৰ ঘিঁউ কাঢ়াহক কানিব দোকান লৈ,
এই ব্যৱসায়ৰ জোৰ একোৱে নাপায় দিয়াগৈ সৱাকো কৈ ।

এদিনাখন গোবিনে নিস্তৰ ঘৰত
বহি থাকোতে দুপৰ পৰত
ওলালহি দুজন ঠানাব চিপাহী হাতত “হেঙ্‌কাক” (১) লৈ,
গোবিন শৰ্ম্মাৰ চুৰ্ত্তি হেৰাল, পলাল বাৰীয়েদি গৈ ।

চিপাহীয়েও মাৰিলে পাচতে দৌব
নোকাত গুৰি গোবিন বল
ইপিনে সিপিনে বোকাও পৰি তেওঁ লুৰি পুতুৰি হল,
মহলদাৰৰ অৱস্থা দেখি সকলো আচৰিত হল ।

কিনো কথা ঐ কিনো বতৰা,
উঃ! কিনো প্ৰহুৰ গালা !
এইহেন জন লাখপতি ধনীত যদি এমুৱা দশা হয়
কিনো কৰিবা ঐ, ক’তনো থাকিবা ঐ, দেশনো কেনেকৈ কয় !

পাচদিনা শৰ্ম্মাক দুপৰ পৰত
পুলিছে উলিয়ালে গৈ কাছাৰী ঘৰত,
ছকুম হলগৈ আবেলি পৰত—গোবিনৰ দহ বছৰ জেইল,
দাঁত নিকটাই বন্দীশাল পালেগৈ; আশ্বৰ্য্যকাত মাৰিলে ফেইল ।

(১) হেঙ্‌কাক—বন্দীৰ হাতত লগোৱা দিকলি ।

স্তব্ধি আদর্শ গে বিন বাপুব
 হাতত বিচাবা যদি লৌহ নৃপুব,
 এইনে কাববাব লোবাই ভাল
 চাইচিতি সৰ্বতি কাল,
 পূৰ্ব পুৰুষৰ ধন্য বব
 আটায়ৈ তোমাক প্রশংসাও কবিব,
 এতেকে ভাবিছো সকলো: এৰ মহলদাবেই হওঁ
 কানি ভাং মদব মৰ্গ্যালাও অটুত বাধি থওঁ ।

শ্ৰীমদ্ভগবদ্গীতাৰ অন্তিম অধ্যায়

—আৰ্হুতি আভাস—

[প্ৰাইজ আৰু লাইব্ৰেৰীৰ বাবে কৰ্তৃপক্ষৰ মনোনীত । ইংৰাজী, অসমীয়া আৰু সংস্কৃতৰ সৰ্বভাষা মেমেলীয়া আৰ্হুতিৰ সমাৰম্ভ । প্ৰত্যেকটি আৰ্হুতি সভা-সমিতিৰ বাবে বিশেষ উপযোগী । বেচ খনে মুঠেই চাৰি অনাহে] ।

প্রিন্টার—শ্রীসোণারাম বেক
নিউ প্রেছ, শুদাহাটী